

אפשרות סילוק המעלה האלוהית מישראל מצד שגם חטא העגל היה ראשוני

ו(מצד שני): יש סילוק גם כן לזה, במה שישראל נפרדים מהשם יתברך על ידי מעשה עגל. שמיד שהוציא אותם ממצרים, ונתן להם התורה - עשו את העגל³⁵⁶. וזה נראה שיש פירוד וסילוק לישראל בדבר מה מן השם יתברך מצד עצם ישראל. שאילו היה לישראל חיבור לגמרי אל הקדוש ברוך הוא מצד עצמם, לא עשו העגל בראשית, כאשר (= בזמן ש) לקח השם יתברך את ישראל לעם, ומיד שהוציא אותם ממצרים, ונתן להם התורה, עשו את העגל, ודבר זה מורה בוודאי כי יש כאן סילוק ופירוד. וכמו שיש להם חיבור וקירוב אל השם יתברך מצד עצמם, כך יש להם גם כן פירוד מצד עצמם³⁵⁷.

וזה כי כמו שיש לאב חיבור וקישור לבנו זה לזה, מצד כי זה הוא האב וזה הוא הבן (שלו, שנוגד ממנו), כך יש להם פירוד גם כן בצד מה. כי אב ובן הם מחולקים בעצמם, שזה הוא אב וזה בן, ודבר זה נחשב פירוד (הבן אינו האב ממש, כי אז היה מתמזג בו, אלא בעצם זה שהוא נברא, בן, הוא שונה מהאב, והשוני מלמד על פירוד). ולפיכך בוודאי יש כאן סילוק ופירוד מצד זה. ולכך אמרו (היוונים) לישראל (במדרש הנ"ל): "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוהי ישראל". כי מצד העגל - שעבדו ישראל את העגל מיד שנתן להם התורה, דבר זה מורה כי יש כאן סילוק והפרדה בעצם שלהם!

ועל זה אמר כי "גם אלה תשכחנה"³⁵⁸. פירוש "אלה" הוא לשון "קִשָּׁה" (=דבר חזק

הערות - ילמד ענוים דרכו

356 ז"ל הגמרא בשבת פח,ב: "אמר עולא: עלובה כלה מזנה בתוך חופתה. אמר רב מרי ברה דבת שמואל: מאי קרא? 'עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו'."

357 כי הכוח של "צלם אלוהים" הקיים בישראל - שכל הנמצאים מושפעים ממעשיהם - מאפשר להם גם לעשות באופן החמור ביותר את הקלקולים הנוראיים ביותר נגד הקב"ה. וכמו במשל הבן, שעצם זה שהוא בן והוא קיבל את כוחו של אביו - הוא זה שיכול למרוד באביו יותר מכולם, דווקא בשל היותו בן! וכמו בן המלך שיש לו טבעת המלך ויכול יותר מכל הנתינים להחריב באמצעותה את הממלכה כולה. וזהו "כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו". ולכן גם העגל וגם הקרבת הפרים - שניהם "ראשוניים" בישראל, ושניהם הופיעו במדבר, בתוך מתן תורה. להורות כי ה"צלם אלוהים" שבישראל - שני הצדדים שבו ראשוניים ועצמיים בישראל. עצם זה שאנו בניו לה' ויש לנו הכוח כמותו להשפיע על המציאות - זה עצמו נתן לישראל את הכוח למרוד בו ולא לקבל את אלוהותו. [וזה שורש הסתת הנחש "והייתם כאלוהים", כי רק בן יכול לקנא באביו, כמו אבשלום בדוד. כי אין אדם מתקנא אלא במי שכוחו כמותו. ועיין אוה"ק ב עמוד שצז.]

358 מבהיל! לפי הפירוש של המהר"ל אין כוונת המדרש לומר: "גם אלה תשכחנה" שה' לא ישכח את הקרבנות אבל כן ישכח את מעשה העגל, אלא שמעשה העגל הוא ראשוני ועמוק כמו הקרבנות, ובעבורו אכן יש צד שה' ישכח - יתנתק - מישראל! כלומר ה' אמר לכנסת ישראל שהוא לא שכחה בגלל הקרבנות במדבר שהיו ראשוניים, ועל זה שאלה היא אותו על מעשה העגל שהיה גם כן במדבר בראשית הקשר, וענה לה שאכן גם זה ראשוני וראוי לגרום לסילוק וניתוק! ואכן אומר ה': "הרף ממני ואשמידם".

וקשה), כמו שאמרו בפרק ב' דיבמות (כא,א): "קשה עונשן של מידות (=רמאות במשקל) יותר מעונשן של עריות. שאלו (- מידות) כתיב בהם 'אלה': 'כי תועבת ה' אלהיך כל עשה אלה' (דברים כה,טז). ואלו (- עריות) כתיב בהם 'אל': 'כי את כל התועבת האל עשו אנשי הארץ' (ויקרא יח,כז)". וכל לשון "אלה" משמע קושי, דכתיב (יחזקאל יז,ג): "ואת אילי הארץ לקח", שהוא לשון חוזק וקושי.

ואמר אף על גב שהעניין הזה - שהוא חיבור האם אל פרי בטנה - הוא עניין חזק וקשה, שיהיה כאן סילוק ופירוד, ואם כן ראוי היה מצד שישראל הם בניו שלא יהיה סילוק ושכחה לדבר זה, מכל מקום יש כאן סילוק והסרה לדבר זה, כי אב ובן חלוקים הם כמו שאמרנו. ולכך יש הסרה, כאשר ישראל אין עושים רצונו של הקדוש ברוך הוא, ושייך בזה שכחה (אילו לא היה חיבור מצד אחר לישראל, רק מצד שהם בניו). אף כי הוא דבר קשה, היה שכחה לדבר זה³⁵⁹.

שאלות מנחות:

- ✦ מה היה התזמון של חטא העגל?
- ✦ האם המהר"ל מצדיק את טענת שונאי ישראל שחטא העגל אכן מוכיח שישראל בשורשם אינם דבוקים בקב"ה?
- ✦ כיצד מפרש המהר"ל "גם אלה תשכחנה": שה' ישכח את חטא העגל או שחטא העגל משכיח את הקרבה שבין ישראל והקב"ה?
- ✦ כיצד ניתן לומר מצד אחד שמהות ישראל ועצמיותם להיות קשורים לקב"ה כמו שקרבנות המדבר מעידים, ומצד שני לומר שמהות ישראל ועצמיותם הוא הניתוק מהקב"ה כמו שחטא העגל מעיד?
- ✦ כיצד חטא העגל מעיד לכאורה שעבודת ה' בקרבנות אינה דבר עצמי לאדם המביא אותם לדבקות באלוהים?

הערות - ילמד ענויים דרכו

359 כפי שיבואר בהמשך, זו תהיה טענת היוונים שהזכירו את חטא העגל. ויש בזה טענה עמוקה: עצם זה שעם ישראל גם הקריב קרבנות לה' וגם עבד עבודה זרה בתחילת דרכו, מעיד שאין צלם האלוהים קשור כלל ל"עבודה" לאלוה. אלא עניין הצלם הוא החכמה שבאדם, ובוה טענו היוונים שהם חכמים יותר.